

Justitieombudsmannen
Nils-Olof Berggren

En förvaltningsdomstol skulle ha underrättat ett LVM-hem och ett sjukhus om att ett beslut om omedelbart omhändertagande hade upphävts

---

Initiativet

I ett ärende hos JO (dnr 2879-2003) uppgav en tjänsteman vid Statens institutionsstyrelse att myndighetens tillsynsstab hade fått en anmälan om att Länsrätten i Skåne län underlåtit att underrätta ett LVM-hem om att ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) hade upphävts. En kopia av anmälan skickades till JO. Av handlingen framgick bl.a. följande. Socialnämnden i Hässleholms kommun hade hos länsrätten ansökt om att AA skulle beredas vård enligt LVM. Socialnämnden beslutade därefter, den 2 juli 2003, att omedelbart omhänderta AA enligt LVM. Länsrätten höll muntlig förhandling i målet och beslutade i dom den 4 juli 2003 att avslå ansökan om tvångsvård av AA Karlsvik LVM-hem, där AA var placerad, fick dock inte av länsrätten något meddelande om domen. AA kom till Karlsvik söndagen den 6 juli 2003 med polistransport från sjukhuset i Kristianstad. Karlsvik beslutade då, utifrån socialnämndens beslut om omedelbart omhändertagande, om intagning av AA. Påföljande dag fick Karlsvik genom socialnämnden meddelande om att beslutet om omedelbart omhändertagande hade upphävts av länsrätten. AA underrättades då om att han genast kunde lämna Karlsvik, men valde att stanna kvar för vård under frivilliga former.

Jag beslutade att inleda ett initiativärende mot länsrätten och anmodade domstolen att göra en utredning och yttra sig i ärendet.

Utredning

Som svar på remissen hänvisade lagmannen BB till yttranden av länsrättsassessorn CC och chefsrådmannen DD.

CC anförde följande.

Kort bakgrund

I målet som inte lottats på egna roteln, hölls muntlig förhandling den 3 juli 2003. Förhandlingen var utsatt att hållas i sal 7 på länsrätten. När målet påropades konstaterades att AA inte var närvarande. Hans offentliga biträde, advokaten EE,

uppgav att han var osäker på AA:s hälsotillstånd. Socialnämndens representant hänvisade till att den psykiatriska intensivvårdsavdelningen (PIVA), där AA befann sig, uppgett att han inte ansetts kapabel till att infinna sig till förhandlingen. Vid en paus i förhandlingen tog jag kontakt med personal på PIVA som förklarade att AA ansågs kapabel att infinna sig vid en förhandling i vart fall om den hölls i lokal i anslutning till PIVA. Förhandlingen flyttades till Pivarongen, en lokal som normalt utnyttjas av länsrätten i LPT- och LRV-mål. Efter förhandlingen, som påbörjades där kl. 11.30, meddelades att dom skulle meddelas senast måndagen den 7 juli 2003, kl. 14.00.

Expediering av dom m.m.

Dom meddelades den 4 juli 2003. Den expedierades på vanligt sätt per brev. Dessutom skickades domen per fax till AA:s offentliga biträde den 4 juli 2003 kl. 15.37 och till socialnämnden samma datum kl. 15.40, se bifogade aktivitetsrapport angående fax. Jag vet inte varför inte PIVA/Karlsvik underrättades om innehållet i domen. Förmodligen har så inte skett på grund av förbiseende.

DD anförde följande.

Länsrättsassessorn CC:s redogörelse visar att ett fel har begåtts vid underrättelse om att vården upphört. Sådan underrättelse borde emellertid inte ha skett till Karlsvik utan till psykiatriska kliniken i Kristianstad där den omhändertagne vistades fram till den 6 juli. Enligt kanslihandboken gäller att underrättelse avseende dom/beslut om omedelbart upphörande av vård enligt LVM skall lämnas till föreståndaren för vårdhemmet genom "telefonbesked, eventuellt telefax". Vid avdelning 4 uppges telefonsamtal ha förekommit främst när man varit osäker på var den omhändertagne vistas. Enligt min mening bör man alltid genom ett telefonsamtal förvissa sig om vistelseplatsen, muntligen redogöra för beslutet, anteckna namn och tjänsteställning på den person man talat med samt därefter omgående faxa domen/beslutet till sjukhuset/vårdhemmet. Det skall anmärkas att socialförvaltningarnas dåliga bemanning på fredagseftermiddagar och vissa s.k. klämdagar samt – mera allmänt – svårigheter att få kontakt med ansvarig handläggare, kan medföra svårigheter att fastställa den omhändertagnes vistelseort. I de fall beslutet om vårdens upphörande har föregåtts av en muntlig förhandling finns ett enkelt sätt att undvika mycket extraarbete genom att avkunna dom/beslut omedelbart efter enskild överläggning. Detta brukar uppskattas av parterna, oberoende av utgången.

Akten i länsrättens mål hämtades in.

Muntliga upplysningar rörande LVM-vården av AA inhämtades från Karlsvik LVM-hem varvid framkom bl.a. att AA skrevs in på Karlsvik den 1 juli 2003 och att LVM-vården inleddes på sjukhus den 2 juli 2003.

Bedömning

I sin dom i det aktuella målet beslutade länsrätten att avslå socialnämndens ansökan om att AA skulle beredas vård enligt LVM och att det omedelbara omhändertagandet av AA därmed hade upphört. Av utredningen framgår att när domen meddelades, fredagen den 4 juli 2003, var AA inskriven vid Karlsvik LVM-hem, men befann sig på psykiatriska intensivvårdsavdelningen vid Centralsjukhuset i Kristianstad. Annat har inte framkommit än att länsrätten kände till dessa förhållanden. Frågan i ärendet är i vad mån domstolen borde ha underrättat berörda vårdinstitutioner – dvs. LVM-hemmet och sjukhuset – om domen. I remissyttrandet har anförts att underrättelse inte borde ha lämnats till LVM-hemmet utan till sjukhuset.

Det finns inte några författningsföreskrifter som anger att domstolarna skall lämna sådana särskilda underrättelser som det nu är fråga om. JO har dock i tidigare ärenden uttalat sig om betydelsen av att domstolarna underrättar behandlingshem om sådana beslut enligt LVM som innebär att domstolen upphäver beslut om vård eller beslut om omedelbart omhändertagande (se JO:s ämbetsberättelse 1991/92 s. 277 och 1993/94 s. 289). I Domstolsverkets anvisningar (Kanslihandbok förvaltningsdomstol, avsnitt 12 Expedieringstablåer) rekommenderas att beslut som innebär att vården genast skall upphöra expedieras genom telefonbesked, eventuellt telefax, till föreståndaren för vårdhemmet.

Enligt 22 § LVM lämnas tvångsvård genom hem som är särskilt avsedda för vård enligt den lagen (LVM-hem). Genom beslut om inskrivning på ett LVM-hem åtar sig den som förestår vården för hemmet bl.a. ansvaret för att utskrivning sker så snart det inte finns skäl för vård. Av 25 § LVM följer att fr.o.m. den dag då missbrukaren formellt blir inskriven på vårdhemmet kan endast föreståndaren besluta om utskrivning (se JO:s ämbetsberättelse 1993/94 s. 289). Det är mot denna bakgrund givetvis angeläget att LVM-hemmet omedelbart får en underrättelse om beslut som innebär att tvångsvården har upphört.

Länsrättens dom hade emellertid konsekvenser också för den sjukvårdsinrättning där AA vistades och där LVM-vården hade inletts. Av 24 § LVM framgår att LVM-vård skall inledas på sjukhus, om förutsättningarna för sjukhusvård är uppfyllda och det anses lämpligt med hänsyn till den planerade vården i övrigt. Vidare framgår att verksamhetschefen för den sjukhusenhet där missbrukaren vårdas får besluta att missbrukaren skall hindras att lämna sjukhuset under den tid som behövs för att säkerställa att patienten kan föras till ett LVM-hem. Ett beslut att upphäva ett omedelbart omhändertagande medför dock att det inte längre finns någon rättslig grund för denna kvarhållningsrätt. Det var därför i det aktuella målet viktigt att länsrätten också omedelbart underrättade sjukhuset om sin dom.

Sammanfattningsvis anser jag att länsrätten borde ha underrättat både Karlsvik LVM-hem och Centralsjukhuset i Kristianstad om sin dom på det sätt som anges i Domstolsverkets anvisningar. En sådan underrättelse lämnades dock inte till någon av dessa vårdinstitutioner. Jag kan således konstatera att länsrätten har brustit i handläggningen, vilket domstolen också har medgett i yttrandet.

Det som sedermera hände i detta fall illustrerar betydelsen av att de berörda vårdinstitutionerna omedelbart får underrättelser om beslut som innebär att tvångsvården har upphört. Med hänsyn till de grundläggande rättssäkerhetskrav som aktualiseras i dessa situationer bör enligt min mening övervägas om handläggningen skall författningsregleras. Ett förtydligande av Domstolsverkets anvisningar, så att det klart framgår att underrättelser i det enskilda fallet kan behöva lämnas både till ett LVM-hem och till ett sjukhus, kan enligt min uppfattning också bidra till en säkrare hantering.

Jag översänder en kopia av detta beslut till Regeringskansliet, Socialdepartementet, och till Domstolsverket.

I ärendet har samråd skett med justitieombudsmannen Kerstin André, som har tillsyn över tillämpningen av LVM.

Initiativärendet avslutas.